

Závěrečná zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů/oborů na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity

duben 2013

O zahájení hodnocení doktorských studijních programů (dále DSP) rozhodla Akreditační komise (dále AK), která dle § 84 odst. 1 písmeno a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou další tvůrčí činnost vysokých škol na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010.

Účelová pracovní skupina (dále ÚPS), kterou AK pro hodnocení DSP na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity (FSS MU) jmenovala na svém zasedání ve dnech 4. – 6. února 2013, pracovala ve složení:

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková (předsedkyně), CSc., prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc., prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc., doc. Mgr. Oldřich Bureš, M.A., Ph.D., doc. PhDr. Dušan Lužný Dr., Mgr. Jakub Doležel, Th.D., PhDr. Jiří Vinopal, Ph.D.

Návštěvy na fakultě se dne 15. března 2013 za ÚPS zúčastnili: Vladimíra Dvořáková, Blanka Říchová, Dušan Lužný Jiří Vinopal, Jiří Smrčka (tajemník Akreditační komise).

Za FSS se jednání zúčastnili: Prof. PhDr. Petr Macek, CSc. proděkan pro výzkum a doktorské studium, garanti oborů doktorského studia.

Zpráva vychází z *Dotazníku pro hodnocení akreditovaných činností – doktorské studijní programy*, který dle zadání AK vypracovala hodnocená fakulta a ze zjištění účelové pracovní skupiny, která vyplynula z návštěvy FSS MU včetně diskuse se studenty. Zpráva se dále opírá o informace ze zápisů vědecké rady, oborových rad, analýz disertačních prací, studijní dokumentace a dalších veřejně dostupných informací, z výroční zprávy a dlouhodobého záměru.

I. Úvod

Přehled akreditovaných DSP/DSO:

Název studijního programu	Název studijního oboru	St. doba studia / platnost akreditace:
Sociální politika a sociální práce	Sociální politika a sociální práce	4 / 31.7.2017
Sociologie	Sociologie	4 / 21.5.2015
	Humanitní environmentalistika	4 / 31.7.2014
Politologie	Politologie	4 / 21.5.2015
Psychologie	Obecná psychologie	4 / 30.4.2016
	Sociální psychologie	4 / 30.4.2016
	Vývojová psychologie	4 / 30.4.2016
Mezinárodní teritoriální studia	Mezinárodní vztahy	4 / 31.3.2019
	Evropská studia	4 / 31.3.2019

FSS MU patří k významným pracovištím zaměřeným na vědu a výzkum. V současnosti je akreditováno 5 studijních programů, v těchto 5 programech se realizuje celkově 9 oborů, všechny DSO jsou akreditovány v prezenční a kombinované formě, v českém a anglickém jazyce. Průběh studia sledují a hodnotí oborové rady, některé z nich jsou vytvářeny ke

studijním programům, jinde k jednotlivým oborům. Oborové rady se pravidelně scházejí a řeší problémy doktorského studia, doktorským studiem se také zabývá vědecká rada. Garanti oborů a personální zabezpečení odpovídá požadavkům na zabezpečení doktorského studia, v některých oborech je nutné zvažovat věkovou strukturu a podporovat habilitace mladých perspektivních pracovníků, řešit nevyrovnanou zátěž školitelů, lze také zvážit efektivnost určitého tříštění oborů/programů. Všechny obory mají již své absolventy.

Doktorské studium se řídí Studijním a zkušebním řádem platným pro celou MU. V doktorských programech funguje kreditový systém. Pro absolvování je nutné dosáhnout 240 kreditů, z toho 60 připadá na disertační práci. Zkušenosti s kreditním systémem nejsou jednoznačné, na druhou stranu to vytváří základní rámec, v němž se studium odehrává. Určité nejasnosti vyplývají spíše z fungujícího systému, kdy jednotlivé povinnosti, za něž jsou kredity udělovány (například publikační činnost) jsou označeny jako předměty.

Studenti navštěvují badatelské semináře, kde diskutují výsledky svých prací, mají povinnost veřejně prezentovat výsledky svých disertačních prací. Efektivita prezentace těchto veřejných vystoupení není jednoznačně vnímána, bylo by vhodné hledat postupy s větší zpětnou vazbou pro studenty.

Fakulta věnuje pozornost zvýšení publikační činnosti doktorandů, jejich publikace jsou evidovány v informačním systému školy. Charakter publikací (týmové či individuální, recenzované či impaktované časopisy, publikace vydávané na Masarykově univerzitě, zahraniční publikace) se liší podle oborů, poměrně silně jsou zastoupeny „domácí“ publikace. Studenti jsou zapojeni do výzkumů, a to jak interních (specifický výzkum), tak grantů získaných zvenčí. Relativně slabší je studentská mobilita.

Studijní dokumentace je pečlivě vedena, kvalita disertačních prací je velmi dobrá. Posudky jsou kvalitní, leckdy až velmi rozsáhlé, nejsou výjimkou posudky ze zahraničí.

FSS MU připravila sebehodnotící zprávy podle jednotlivých oborů. Zprávy byly pečlivě zpracovány, dílčí připomínky lze v některých případech mít k vytvořeným seznamům publikační činnosti školitelů a přednášejících, kde nejsou uváděny pouze nejvýznamnější publikace k oboru, a tak je obtížnější provést analýzu kvality publikací. Ze zpráv je zjevné, že v oborech stejného programu či podobných programů nebyly podklady vzájemně diskutovány a byly předkládány spíše izolovaně, což zeslabuje účinky sebehodnotící zprávy, kde analytické části zůstávaly spíše na povrchu. Celkově ale zprávy prokázaly schopnost sebereflexe, realistické zhodnocení kvality a podněty k řešení dílčích problémů.

Celkově lze konstatovat, že FSS MU vykazovala velmi profesionální přístup, analýzy, poskytnuté informace a diskuse potvrzují kvalitu tohoto pracoviště.

II. Jednotlivé programy:

DSP Sociální politika a sociální práce

V rámci DSP je uskutečňován jeden stejnojmenný obor. Složení oborové rady je kvalitní a vyvážené z hlediska interních a externích pracovníků. Garant odpovídá požadavkům AK. Personální zabezpečení je velmi kvalitní i z hlediska věkové struktury, výrazná nevyváženost je z hlediska množství vedených prací a celkového počtu interních školitelů. To konstatuje i sebehodnotící zpráva a oborová rada již přijala i určitá opatření, které omezuje počty nových doktorandů u nejpřetíženějších vedoucích, dokud se situace nestabilizuje. Na škole existují dobré předpoklady dalších habilitací, což by mohlo situaci pomoci stabilizovat. Působí i externí školitelé, ale práce vedou zejména interní pracovníci.

Pracoviště bylo a je zapojeno do výzkumů zejména v rámci 7. Rámcového programu EU, ale v posledních letech se neobjevují domácí granty. V sebehodnotící zprávě chybí analýza vědecké činnosti – na co se do budoucna zaměřit, stejně tak chybí hlubší rozbor publikační

činnosti (uvedené údaje jsou méně přehledné). Je nutné zdůraznit, že jde o pracoviště, které významně profilovalo vývoj tohoto oboru a nastavilo laťku, mnoho pracovníků z jiných univerzit a vysokých škol prošlo tímto doktorským studiem.

Počet absolventů za posledních pět let je 15, počet studentů na stážích za posledních pět let 7. Mobilita studentů není příliš vysoká. Disertační práce jsou kvalitní.

DSP Sociologie

V rámci DSP jsou uskutečňovány 2 obory – Sociologie a Humanitní environmentalistika. Oborové rady jsou vyvážené (není společná rada pro program, což je v souvislosti s velkými rozdíly mezi obory zjevně vhodné). Garanti oborů odpovídají požadavkům AK. Personální zabezpečení je velmi kvalitní na oboru sociologie i z hlediska věkové struktury, která vyznívá velmi perspektivně. V obou oborech existuje nevyváženost z hlediska množství vedených prací jednotlivými školiteli, v oboru Humanitní environmentalistika je problém s příliš silným zastoupením externích školitelů, což je částečně z důvodů širšího mezioborového rozkročení. Závažnou otázkou bude zajištění generační obměny. V poslední době proběhla jedna habilitace, která situaci částečně zlepšuje (zejména z hlediska vedení prací), v rozmezí jednoho až dvou let se dají předpokládat dvě habilitace. Tyto problémy reflektuje i sebehodnotící zpráva a vyplývají z toho určitá přijatá opatření.

Pracoviště v oboru sociologie je zapojeno do výzkumů zejména v rámci 7. Rámcového programu EU, řeší i granty GAČR. Humanitní environmentalistika řešila v posledních letech granty GAČR či MŠMT, po roce 2011 nejsou.

U obou oborů existuje velmi kvalitní publikační činnost a podklady byly velmi dobře zpracované.

Počet absolventů za posledních pět let v oboru sociologie je 30, v oboru humanitní environmentalistika 6 (možná je to dost velký počet vzhledem k množství školitelů), počet studentů na stážích za posledních pět let 15, respektive 4. Sebehodnotící zprávy věnují tomuto problému velkou pozornost a vnímají, že je nutné najít cesty jak zvýšit mobilitu. Disertační práce jsou kvalitní.

DSP Psychologie

V rámci DSP jsou uskutečňovány 3 obory – Vývojová psychologie, Sociální psychologie, Obecná psychologie. Oborová rada je vyvážená a je pro všechny tři obory společná, stejně tak jako i tým školitelů. Garanti odpovídají požadavkům AK. Personální zabezpečení je velmi kvalitní i z hlediska věkové struktury, na oboru vývojová psychologie je počet disertací na školitele vyvážený, nevyvážené zatížení školitelů je na oborech sociální a obecná psychologie. Na oboru působí i externí školitelé, ale práce vedou zejména interní pracovníci. Na sebehodnotící zprávě, s dopady na analytickou část, se projevila skutečnost, že u všech třech oborů byly zpracovány podklady zvláště a neproběhla diskuse třeba i na úrovni společné oborové rady. Důsledkem byla i značná nepřehlednost, kdy se objevovaly údaje vztahující se i k jiným oborům na jiných pracovištích, obtížná byla analýza kvality publikační činnosti.

Pracoviště je zapojeno do výzkumů podporovaných domácími granty (ukončený projekt MŠMT, pravidelně získávané granty GAČR v oboru vývojová psychologie, granty GAČR, MŠMT i mezinárodní granty v oblasti sociální psychologie). U oboru obecná psychologie jsou uváděny projekty, které mají těžiště ve studiu sociálních či vývojových procesů, zřetelná profilace na témata obecné psychologie chybí. Na druhé straně je třeba poznamenat, že po dřívějších výhradách AK k profilaci disertačních prací se zaměření prací v tomto oboru výrazně posunulo směrem k obecně psychologickým tématům. Bylo by ovšem žádoucí,

kdyby se tato tendence promítla i do vědeckovýzkumných záměrů pracoviště. Kvalitní publikační činnost (byť nepřehledně prezentovaná v sebehodnotící zprávě).

Počet absolventů za posledních pět let je 10 u vývojové psychologie, 25 u sociální psychologie, 8 u obecné psychologie, počet studentů na stážích za posledních pět let 3, respektive 9, 3. Mobilita není příliš vysoká. Na druhé straně existují požadavky na prezentace výsledků studia na mezinárodních fórech, což je z hlediska studia jistou kompenzací. Disertační práce jsou kvalitní.

DSP Politologie

V rámci DSP je uskutečňován jeden stejnojmenný obor. Oborová rada je vyvážená. Garant odpovídá požadavkům AK. Personální zabezpečení je velmi kvalitní i z hlediska věkové struktury, která vyznívá velmi perspektivně, ovšem panuje určitá nevyváženost z hlediska množství v současnosti vedených prací (jeden školitel vede 10 prací), překvapivě hodně vede i externí školitel – 8, což je zřejmě dáno jeho původním působením.

Pracoviště je zapojeno do výzkumů, jde převážně o granty GAČR. Velmi kvalitní publikační činnost, i když hodně koncentrovaná na vlastní časopisy a nakladatelství. Velmi dobře zpracované podklady.

Velmi kvalitní analýza zahrnující i úvahy o budoucím zaměření. Je otázkou, zda je vhodné zvažovat další obor, či jestli by nestačilo mít bezpečnostní studia v rámci oboru politologie.

Na rozvoj oboru bezpečnostní studia je také možná málo zahraničních kontaktů – granty, stáže apod., dále některé otázky bezpečnosti se objevují v programu Mezinárodní teritoriální studia (energetická bezpečnost). Zároveň zde ale je perspektivní personální zabezpečení pro daný obor.

Počet absolventů za posledních pět let je 24 (což je možná dost velký počet vzhledem k počtu školitelů), počet studentů na stážích za posledních pět let 6.

DSP Mezinárodní teritoriální studia

V rámci DSP jsou uskutečňovány dva obory – Mezinárodní vztahy, Evropská studia. Oborová rada je vyvážená a společná pro oba obory. Garanti odpovídají požadavkům AK. Personální zabezpečení je kvalitní i z hlediska věkové struktury, která vyznívá velmi perspektivně, ale méně perspektivně z hlediska profesního zaměření (část školitelů je zaměřena na komparativní politologii), dále panuje nevyváženost z hlediska množství vedených prací, na což reaguje i sebehodnotící zpráva. Personální oborová základna je poměrně slabá v obou oborech, školitelé se prolínají v obou oborech (stejně podklady v životopise), případně svým zaměřením odpovídají spíše politologii (komparativní politologie). Na pracovišti působí i externí školitelé, ale práce vedou pouze interní pracovníci a to často i na témata, jimž se výzkumně nevěnují. Alespoň částečné využití externistů by mohlo situaci trochu řešit.

Oba obory jsou zapojeny do výzkumů, byly řešeny granty GAČR, existuje i mezinárodní spolupráce. Publikační činnost je kvalitní, byť ne vždy odpovídá danému oboru, velmi dobře zpracované podklady.

Počet absolventů za posledních pět let je 7 na mezinárodních vztazích, 5 na evropských studiích, počet studentů na stážích za posledních pět let 10 na mezinárodních vztazích, 3 na evropských studiích. Z hlediska poměru studentů a stáží v zahraničí patří program Mezinárodní teritoriální studia k nejúspěšnějším, což logicky odpovídá i zaměření.

III. Obecná doporučení pro fakultu:

- V rámci fakulty zvážit strukturu oborů a zejména sledovat vývoj na úrovni programů. V některých případech zvážit, zda by se spojením některých malých oborů, případně programů nedosáhlo efektivnějšího řízení a silnějšího personálního a vědeckého zázemí. Zejména jde o personální a tematické překrývání programů politologie a mezinárodní teritoriální studia, velmi úzké základy jednotlivých oborů v rámci těchto programů, ačkoli v případě synergie by šlo o kvalifikačně i věkově velmi kvalitní strukturu personálního zabezpečení.
- I nadále sledovat zátěž jednotlivých školitelů a množství doktorandů v souvislosti s odbornou kapacitou konkrétního pracoviště.
- Zvýšit zahraniční mobilitu studentů doktorského studia, zejména z hlediska dlouhodobějších pobytů na zahraničních pracovištích.
- Posílit mezinárodní spolupráci a internacionalizaci doktorského studia, což by se mělo promítnout i do posílení mezinárodní spolupráce ve vědě a výzkumu.
- Zabývat se otázkou věkové struktury personálního vývoje oboru humanitní environmentalistika.
- S ohledem na problémy ve vyhledávání klíčových témat a získávání podpory výzkumných projektů v oblasti obecné psychologie zvážit výraznější propojení sil na obou pracovištích MU, kde je tento obor akreditován, případně hledat cesty k jejich integraci.

IV. Závěry k akreditaci studijních programů

a) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Sociální politika a sociální práce* se studijním oborem *Sociální politika a sociální práce*, studijního programu *Sociologie* se studijními obory *Sociologie* a *Humanitní environmentalistika*, studijního programu *Politologie* se studijním oborem *Politologie*, studijního programu *Psychologie* se studijními obory *Obecná psychologie*, *Sociální psychologie* a *Vývojová psychologie* do 31.3.2019.

b) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Social Policy and Social Work* se studijním oborem *Social Policy and Social Work*, studijního programu *Sociology* se studijními obory *Sociology* a *Environmental Humanities*, studijního programu *Political Science* se studijním oborem *Political Science*, studijního programu *Psychology* se studijními obory *General Psychology*, *Social Psychology* a *Developmental Psychology* s výukou v anglickém jazyce do 31.3.2019.

V. Kontrola plnění závěrů a doporučení:

AK žádá u studijního programu *Psychologie* se studijním oborem *Obecná psychologie* kontrolní zprávu o naplňování uvedených doporučení ke 30.4.2014.